

ÖZEL EĞİTİM ÖABT: OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİ

****Öğrenme Hedefi:**** Özel eğitimde ilk okuma-yazma öğretimi yöntemlerini, hazırlık süreçlerini, güçlük alanlarını (disleksi, disgrafi vb.) ve değerlendirme tekniklerini analiz edebilmek.

BÖLÜM 1: HAZIRLIK VE TEMEL YÖNTEMLER

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

1. Özel eğitimde okuma-yazma öğretimine başlamadan önce değerlendirilmesi gereken "okuma-yazmaya hazırlık" becerileri arasında aşağıdakilerden hangisi ****yer almaz****?

- Görsel algı ve ayırt etme becerileri
- Fonolojik (sesbilgisel) farkındalık becerileri
- İnce motor beceriler ve el-göz koordinasyonu
- İleri düzey sayı korunumu ve mantıksal işlem becerileri
- Dinleme ve sözel dil becerileri

Cevap: D. Sayı korunumu ve mantıksal işlem becerileri matematik hazırlığı ile ilgilidir. Okuma-yazma hazırlığında görsel, işitsel ve motor alanlar temel alınır.

2. Türkiye'de MEB tarafından temel alınan "Ses Temelli Cümle Yöntemi"nin uygulama basamakları düşünüldüğünde, aşağıdaki aşamalardan hangisi en son gerçekleştirilir?

- Sesleri hissetme, tanıma ve ayırt etme
- Harfi okuma ve yazma
- Hece, kelime ve cümle oluşturma
- Serbest metin okuma ve anlama
- Karmaşık edebi metinlerin analizi ve eleştirisi

Cevap: E. Özel eğitimde ve genel eğitimde ilk okuma yazma sürecinde amaç temel okuma becerisidir; edebi eleştirisi bu aşamanın hedefi değildir.

3. Okuma başarısının en güçlü yordayıcılarından biri olan "Sesbilgisel (Fonolojik) Farkındalık" kapsamında aşağıdakilerden hangisi en üst düzey beceri olarak kabul edilir?

- Kafiye farkındalığı (Uyak bulma)
- Hece farkındalığı (Heceleme)
- Ses birimi (fonem) farkındalığı
- Kelime farkındalığı (Cümledeki kelime sayısı)
- Yazım kuralları (İmla) bilgisi

Cevap: C. Ses birimi (fonem) farkındalığı, kelimenin en küçük ses birimlerini tanıma ve manipüle etme becerisidir ve fonolojik farkındalığın en üst basamağıdır.

4. Yazmaya hazırlık sürecinde çocukların motor becerilerini geliştirmek amacıyla izlenen hiyerarşide aşağıdakilerden hangisinin en son öğretilmesi beklenir?

- Karalama ve rastgele çizimler yapma
- Dikey, yatay ve eğik çizgiler çizme
- Daire ve kare gibi geometrik şekilleri kopya etme
- Bitişik eğik yazı ile paragraf yazma
- Boyama çalışmaları ile sınırları koruma

Cevap: D. Paragraf yazma, temel çizgi ve şekil çalışmalarından çok daha sonra gelen, yazılı ifade aşamasına ait bir beceridir.

ÖZEL EĞİTİM ÖABT: OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİ (SORU 5-8)

BÖLÜM 2: YAKLAŞIMLAR VE AKICILIK

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

5. Zihin yetersizliği olan öğrencilere okuma öğretirken, anlamlı bir bütünden (cümleden) yola çıkarak parçalara (kelime ve hece) ulaşmayı hedefleyen yöntem hangisidir?

- a) Cümle Yöntemi (Bütüncül Yaklaşım)
- b) Ses Temelli Cümle Yöntemi (Analitik-Sentetik)
- c) Hece Yöntemi
- d) Harf (Alfabe) Yöntemi
- e) Sözcük Yöntemi

Cevap: A. Cümle yöntemi, öğrencinin bildiği ve anlamlandırdığı cümlelerden yola çıkarak analize dayalı bir öğretim sunar.

6. Özel öğrenme güçlüğü (Disleksi) olan bireylerde okuma-yazma öğretiminde kullanılan; görme, işitme, dokunma ve kinestetik duyuvarın (VAKT) eş zamanlı olarak sürece dahil edildiği yaklaşım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Fernald Yaklaşımı (VAKT)
- b) Orton-Gillingham Yaklaşımı
- c) Simultane Çok Duyulu Öğretim (Simultaneous)
- d) Montessori Yöntemi (Dokunsal materyallerle)
- e) Hepsi

Cevap: E. Fernald, Orton-Gillingham ve Montessori gibi yaklaşımlar, bilginin kalıcılığını artırmak için dört temel duyuyu (VAKT: Visual, Auditory, Kinesthetic, Tactile) birlikte kullanır.

7. Özel eğitimde "İşlevsel Okuma-Yazma" kavramı aşağıdakilerden hangisini en az öncelikli olarak kapsar?

- a) Günlük yaşamda karşılaşılan tabelaları okuma
- b) İlaç prospektüslerini ve uyarı levhalarını anlama
- c) Alışveriş listesi yapma veya mesaj yazma
- d) Dünya klasiklerini orijinal dilinde analiz etme
- e) Form doldurma ve imza atma becerisi

Cevap: D. İşlevsel okuma yazma, bireyin bağımsız yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan temel okuryazarlıktır; akademik derinlik ikincildir.

8. Okuduğunu anlamının temel bileşenlerinden biri olan "Okuma Akıcılığı" (Fluency) için aşağıdakilerden hangisi temel bir alt boyut **değildir**?

- a) Harf-Ses Uyumu (Kod açma)
- b) Okuma Hızı (Akıcılık)
- c) Doğru Okuma (Hatasızlık)
- d) Prozodi (Vurgu ve Tonlama)
- e) Hızlı Okuma Teknikleri (Göz sıçraması egzersizleri)

Cevap: E. Özel eğitimde okuma akıcılığı hız, doğruluk ve prozodi ile ilgilidir. İleri düzey "Hızlı Okuma" teknikleri birincil hedef değildir.

ÖZEL EĞİTİM ÖABT: OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİ (SORU 9-12)

BÖLÜM 3: ÖĞRETİM SÜRECİ VE STRATEJİLER

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

9. Okuma-yazma öğretiminde hece oluşturma aşamasında, öğrencilerin genellikle ilk olarak hangi yapıyı daha kolay kavradığı kabul edilir?

- a) Açık heceler (ba, ta, ma)
- b) Kapalı heceler (at, el, on)
- c) Üç sesli kapalı heceler (bak, gel, top)
- d) Karmaşık bileşik kelimeler (beşiktaş, hanımeli)
- e) İki açık heceli kelimeler (baba, masa)

Cevap: B. Geleneksel olarak ünlü-ünsüz (V-C) yapısındaki kapalı heceler (at, el, it) ilk basamaklardan biridir, ancak yöneme göre değişebilir.

10. Zihin yetersizliği olan bir öğrenciye "Okuduğunu Anlama" becerisi kazandırırken aşağıdaki stratejilerden hangisinin kullanılması önerilmez?

- a) Bilinmeyen kelimeleri atlama stratejisi
- b) Ön bilgileri harekete geçirme (Tahmin etme)
- c) Metin yapısını (başlık, görsel) inceleme
- d) 5N1K sorularını yanıtlama (Kim, Ne, Nere, Ne zaman, Ne için)
- e) Okurken kendi kendine soru sorma (Öz-izlenim)

Cevap: A. Kelime atlama, anlam kaybına yol açar. Bunun yerine bağlamdan kelime anlamını çıkarma öğretilmelidir.

11. Aşağıdakilerden hangisi harf veya kelime öğretiminde kullanılan "Yanlışsız Öğretim" tekniklerinden biri **değildir**?

- a) Eş zamanlı ipucuyla öğretim
- b) Sabit bekleme süreli öğretim (Zaman geciktirmeli)
- c) İpucunun giderek artırılması
- d) Deneme yanılma yoluyla öğrenme (Hata yaparak öğrenme)
- e) İpucunun giderek azaltılması

Cevap: D. Yanlışsız öğretim yöntemleri hata payını minimize etmeyi hedefler; deneme yanılma bu felsefeye aykırıdır.

12. Okuma hızı yavaş olan ve çok hata yapan bir öğrencide akıcılığı artırmak için kullanılabilecek en etkili kanıta dayalı uygulama hangisidir?

- a) Tekrarlı Okuma (Repeated Reading)
- b) Eşli Okuma (Peer Reading)
- c) Koro Halinde Okuma (Choral Reading)
- d) Sadece içinden sessizce okuma yapma (Hataları düzeltilmeden)
- e) Yankılı Okuma (Echo Reading)

Cevap: A. Tekrarlı okuma, öğrencinin aynı metni belirli bir akıcılık düzeyine ulaşana kadar defalarca okumasıdır.

ÖZEL EĞİTİM ÖABT: OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİ (SORU 13-16)

BÖLÜM 4: ÖĞRENME GÜÇLÜKLERİ (DİSLEKSİ/DİSGRAFI)

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

13. Özel öğrenme güçlüğü olan bir öğrencinin okuma sırasında sergilemesi **beklenmeyen** davranış aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Harfleri ters yazma (b-d, p-q karışıklığı)
- b) Kelimeleri heceleyerek veya çok yavaş okuma
- c) Okurken satır veya kelime atlama
- d) Kelimelerin sonundaki ekleri uydurarak okuma
- e) Akıcı ve prozodik bir okuma sergileme

Cevap: E. Akıcı ve prozodik okuma, okuma becerisinin gelişmiş olduğunu gösterir; öğrenme güçlüğü olanlar genellikle bu alanlarda zorlanır.

14. "Disgrafi" (Yazma Güçlüğü) tanısı almış bir öğrencide aşağıdaki özelliklerden hangisinin görülmesi daha az olasıdır?

- a) Kelimeler arası boşluk bırakmama veya düzensiz bırakma
- b) Harflerin boyutlarını ve eğimlerini ayarlayamama
- c) Yazarken çok çabuk yorulma ve kalem yanlış tutma (aşırı sıkma)
- d) İmla ve noktalama kurallarını mükemmel uygulama
- e) Bazı harfleri veya heceleri eksik yazma

Cevap: D. Yazma güçlüğü olan bireylerde genellikle mekanik yazma hatalarının yanı sıra imla ve noktalama hataları da sık görülür.

15. Yazılı ifade becerilerini (kompozisyon oluşturma) geliştirmek için özel eğitimde kullanılan en etkili yöntemlerden biri aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Görsel-Uzamsal becerilerin değerlendirilmesi
- b) İnce motor beceri gelişimi analizi (Kalem tutuşu vb.)
- c) Metin anlama için bilişsel strateji öğretimi (SRSD)
- d) Sürekli ve sadece mekanik kopya etme (bakarak yazma) çalışmaları
- e) Teknolojik araçlar (bilgisayar, klavye) ile destekleme

Cevap: C. Kendini Düzenleme Stratejileri Gelişimi (SRSD), özel eğitimde üstbilişsel stratejileri kullanarak yazılı ifadeyi geliştiren en etkili yöntemdir. Mekanik kopya çalışmaları yeterli değildir.

16. Görme yetersizliği olan bir öğrenciye okuma-yazma becerisi kazandırırken yapılabilecek uyarlamalar arasında hangisi yanlıştır?

- a) Braille Alfabesi (Kabartma Yazı) öğretimi
- b) Büyük puntolu (az görenler için) materyal kullanımı
- c) Sesli kitaplar ve metni sese dönüştüren yazılımlar
- d) Öğrencinin gözlerini kapatarak ezbere yazmasını isteme
- e) Dokunsal materyaller (kabartma harf kartları vb.)

Cevap: D. Ezbere dayalı öğretim değil, Braille veya uygun yardımcı teknolojilerle aktif okuryazarlık hedeflenmelidir.

ÖZEL EĞİTİM ÖABT: OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİ (SORU 17-20)

BÖLÜM 5: YAZMA SÜRECİ VE TEKNOLOJİ

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

17. Süreç temelli yazma yaklaşımına göre, nitelikli bir yazılı metin oluşturma aşamaları arasında hangisi **yer almaz**?

- a) Planlama (Planning) - Ne yazacağına karar verme
- b) Taslak Oluşturma (Drafting) - Düşünceleri kağıda dökme
- c) Düzeltme/Gözden Geçirme (Revising) - İçeriği geliştirme
- d) Düzeltme (Editing) - Yazım ve imla hatalarını giderme
- e) Sadece tek seferde hatasız yazma (Dikte)

Cevap: E. Yazma bir süreçtir; tek seferde hatasız yazma (dikte) bu sürecin doğal bir parçası değil, bir değerlendirme türüdür.

18. Okuma güçlüğü olan öğrencilerin yaşadığı "Duyuşsal" sorunlar arasında aşağıdakilerden hangisi en belirgindir?

- a) Sesleri ayırt etme ve birleştirme güçlüğü
- b) Kelime dağarcığının sınırlı olması
- c) Okumaya karşı düşük motivasyon ve kaygı
- d) Dikkat süresinin kısalığı ve odaklanma sorunları
- e) Sadece zeka seviyesinin çok yüksek olması

Cevap: C. Akademik başarısızlık yaşayan öğrencilerde düşük motivasyon, özgüven eksikliği ve okuma kaygısı sık görülür.

19. Yazma ve okuma becerilerinde ağır kısıtlılık yaşayan öğrenciler için kullanılan "Yardımcı Teknolojiler" (Assistive Technology) kapsamında hangisi yer alır?

- a) Konuşan Kitaplar ve Sesli Kütüphaneler
- b) Ekran Okuyucu Yazılımlar (JAWS, NVDA vb.)
- c) Kelime Tahmin Programları
- d) Konuşmayı Metne Dönüştüren Yazılımlar (Speech-to-Text)
- e) Hepsisi

Cevap: E. Modern özel eğitimde teknolojik destekler, bireyin engelini kompanse ederek öğrenmeye katılımını artırır.

20. Okuma-yazma öğretimi sürecinde öğrencilerin "Kod Açma" (Decoding) becerisini geliştirmesi için en temel gereklilik nedir?

- a) Sözel olmayan dil becerileri (Jest-mimik)
- b) Sembol-Ses eşleşmesi (Grafem-Fonem)
- c) Görsel hafıza ve kelime tanıma
- d) Kavram bilgisi ve genel kültür
- e) İleri düzey morfolojik analiz becerisi

Cevap: B. Kod açma, yazılı sembolü (harf) sese dönüştürme işlemidir ve okumanın teknik temelidir.

ÖZEL EĞİTİM ÖABT: OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİ (SORU 21-24)

BÖLÜM 6: UYARLAMALAR VE MATERYALLER

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

21. Okuma performansını değerlendirmek amacıyla kullanılan "Biçimlendirici" (Formative) değerlendirme araçları arasında hangisi yer almaz?

- a) Yanlış Analizi Envanteri (Miscue Analysis)
- b) Okuma Hızı Ölçümü (Dakikada doğru okunan kelime sayısı)
- c) Okuduğunu Anlama Testleri (Retelling - Anlatma vb.)
- d) Standart Başarı Testleri (Summatif Değerlendirme)
- e) Dinamik Değerlendirme Araçları (Öğrenme Potansiyeli)

Cevap: D. Standart başarı testleri genellikle bir dönemin veya programın sonunda yapılan 'düzey belirleyici' (summatif) araçlardır; süreç takibi (biçimlendirici) için kullanılmazlar.

22. Zihin yetersizliği veya otizmi olan öğrenciler için hazırlanan "Kolay Okunur" (Easy-to-Read) materyallerin özellikleri arasında hangisi **yoktur**?

- a) Karmaşık ve süslü fontlar kullanımı (Old English vb.)
- b) Metinlerin kısa ve öz olması
- c) Görsellerle desteklenen içerikler
- d) Bilinen ve somut kelimelerin tercih edilmesi
- e) Mantıksal ve kronolojik bir akışın olması

Cevap: A. Karmaşık fontlar okumayı zorlaştırır; bunun yerine sans-serif, sade ve okunaklı fontlar (Arial, Poppins vb.) seçilmelidir.

23. Okuma yazmaya yeni başlayan "Zihin Yetersizliği" olan bir öğrencide görülen tipik okuma hataları arasında hangisi **yer almaz**?

- a) Harfleri tanıyamama ve seslendirememe
- b) Heceyi okurken çok uzun süre duraksama
- c) Cümle sonuna geldiğinde başını unutma (bellek sorunları)
- d) Okuduğu metnin ana fikrini hemen kavrama
- e) Kelimeyi harf harf kodlayarak okumaya çalışma

Cevap: D. Ana fikri hemen kavrama, ileri düzey bir anlama becerisidir ve genellikle başlangıç düzeyindeki yetersizliği olan öğrencilerde bu bir güçlük alanıdır.

24. Okuma-yazma öğretiminde "Doğrudan Öğretim" modelini kullanan bir öğretmenin yapması gerekenler arasında hangisi yanlıştır?

- a) Kısa ve net yönergeler verme
- b) Dikkati dağıtacak görsellerden kaçınma (Sade sayfa düzeni)
- c) Hata yapıldığında anında düzeltici geri bildirim verme
- d) Sadece tek bir duyuya (sadece işitme) odaklanma
- e) Öğrenciye sık sık başarı hissi tattıracak pekiştiriciler kullanma

Cevap: D. Özel eğitimde mümkün olduğunca çok duyulu yaklaşım tercih edilir; tek bir duyuda ısrar etmek öğrenmeyi zorlaştırabilir.

ÖZEL EĞİTİM ÖABT: OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİ (FİNAL)

BÖLÜM 7: DEĞERLENDİRME

GEREKÇE VE ANAHTAR NOTLAR

GÜVEN (1-5)

25. Okuma değerlendirmesinde kullanılan "Hata Analizi" (Yanlış Analizi) tekniğinin temel amacı aşağıdakilerden hangisi **olamaz**?

- a) Öğrencinin okurken yaptığı hataların (atlama, ekleme, yer değiştirme vb.) türünü belirleme
- b) Hataların okuma anlamını bozup bozmadığını analiz etme
- c) Bireysel eğitim planı (BEP) için temel oluşturma
- d) Öğrenciyi sınıftaki diğer arkadaşlarıyla yarıştırmak
- e) Güçlü ve zayıf okuma alanlarını saptama

Cevap: D. Özel eğitimde değerlendirmenin amacı yarıştırmak değil, bireyin ihtiyaçlarını belirlemek ve eğitimi buna göre planlamaktır.

muratvuranlar.com